

Rīgas pilsētas tiesas attīstības koncepcija.

[1] Atsaucoties uz izsludināto konkursu uz Rīgas pilsētas tiesas priekšsēdētāja vietu, ņemot vērā Tieslietu padomes 2019. gada 15. martā apstiprināto „Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un tiesu nama priekšsēdētāja izvirzīšanas un iecelšanas kārtība” noteikumus, iesniedzu savu redzējumu par Rīgas pilsētas tiesas attīstību (tiesas attīstības konceptu).

[1.1] Ar Tieslietu padomes 2022. gada 22. aprīļa lēmumu Nr. 25 tika atbalstīta un apstiprināta Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas reorganizācija.

Reorganizētājā tiesā, ievērojot Tieslietu padomes apstiprināto tiesnešu skaitu, paredzētas 122 tiesnešu amata vietas, kas tādējādi to padara par lielāko tiesu Latvijā.

[1.2] Īstenojot reorganizācijas plānā paredzētos tiesu apvienošanas mērķus, tajā skaitā ieilgušo lietu uzkrājuma mazināšanu, tiesnešu noslodzes izlīdzināšanu un līdzsvarošanu, vienotas tiesu prakses nodrošināšanu, lietu izskatīšanas termiņu, tiesnešu specializācijas un lietu sadales kārtības izvērtēšanu, uzskatu, ka šādu mērķu sasniegšanai, apstākļos, ka paredzamie rezultāti sasniedzami ar esošajiem cilvēkresursiem, nepieciešama ne tikai tiesas vadītāja un viņa vietnieku iesaiste, bet arī pārējo kolēģu iesaiste.

Jebkuras iestādes vai uzņēmuma vadītājam, plānojot un organizējot iestādes darbu, svarīgs ir darbs komandā. Ņemot vērā, ka visu iesaistīto reorganizējamo tiesu darbā, ievērojot iepriekšējo tiesu darbības specifiku (gan likumā noteikto piekritību, gan teritoriālo piekritību u.c.), bija jau izveidojusies veiksmīga darba nodrošināšanas prakse, un šie pozitīvie prakses piemēri būtu pārņemami arī reorganizētājā tiesas darbā, pielāgojot tos reorganizācijas izvirzītajiem mērķiem.

[2] Stratēģiskā vadība.

[2.1] Rīgas pilsētas tiesa būs vispārīgās jurisdikcijas pirmās instances tiesa, kas nozīmē, ka tajā tiks iztiesātas visa veida krimināllietas un civillietas, ieskaitot tajā skaitā arī lietas, kuru materiālos iekļauts valsts noslēpuma objekts, lietas par patenttiesību, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, lietas par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu, lietas par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē, lietas par atzinuma sniegšanu ārvalsts tiesai lietā par bērna prettiesisku pārvietošanu pāri robežai uz ārvalsti vai aizturēšanu ārvalstī, ja bērna dzīvesvieta ir Latvijā, lietas par bērna prettiesisku pārvietošanu pāri robežai uz Latviju vai aizturēšanu Latvijā, ja bērna dzīvesvieta ir citā valstī.

Tiesu vara tiek īstenota atbilstoši tiesiskuma principam, kas nozīmē, ka tiesnesis ir neatkarīgs un pakļauts tikai likumam. Tādējādi galvenais mērķis, kura sasniegšanai jādarbojas tiesu varai, ir tiesu varas neatkarīgas nodrošināšana un stiprināšana. Šo mērķi var sasniegt ar kvalitatīvu tiesas spriešanu, kas sasniedzams, pirmkārt, ar specializāciju noteikšanu, jo uzskatu, ka mūsdienu vajadzībām nevar tikt attiecināts princips „tiesnesim jāspēj skatīt jebkāda procesa lietas”, otrkārt, ar lietas dalībnieku procesuālo tiesību nodrošināšanu un disciplinēšanu, treškārt, tiesas nolēmumu argumentēšanu. Specializējoties, tiesnesis būs lietpratējs kādā šaurākā tiesību

jomā, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu procesu no lietas uzsākšanas līdz nolēmuma pieņemšanai. Protams, tas prasīs ieguldījumu no pašiem kolēģiem, apstākļos, ka daudzi kolēģi specializējas gan krimināllietu, gan arī civillietu izskatīšanā. Atzīmējama arī izmeklēšanas tiesnešu noslodzes izlīdzināšana, uz ko jau norādīts Tieslietu padomes lēmumam pievienotajā reorganizācijas plānā.

Bez ievēribas nedrīkst būt atstātas arī administratīvā pārkāpuma procesa lietas, kuras kopš 2020. gada 1. jūlija, stājoties spēkā Administratīvās atbildības likumam, prasa daudz lielāku iedziļināšanos un analīzi, kas attiecīgi atstāj būtisku ietekmi uz tiesneša noslodzi. Tādējādi šo lietu, izanalizējot to apjomu kopš 2020. gada rudens, izskatīšanai ar lielu varbūtību arī var būt nepieciešams izvērtēt nepieciešamību specializēt tiesnešus.

Tāpat Tieslietu padomes lēmumam pievienotajā reorganizācijas plānā pamatoti norādīts uz akūtu nepieciešamību aizpildīt vakantās tiesnešu amata vietas, jo ikkatra tiesneša darbs nodrošina būtisku pārējo kolēģu atslogojumu un ātrāku vidējo lietu izskatīšanas termiņu.

Kanceleju funkciju sadale un saziņa starp kancelejām, ievērojot daudzo tiesu māju atrašanās vietu, ir viena no prioritātēm, kas būtu jānodrošina prioritārā kārtā, lai tiesnesis iespējami ātri saņemtu tam adresētos dokumentus. Te atzīmējama arī būtiskā loma tiesas procesa digitalizācijā.

[2.2] Tāpat, lai veicinātu iepriekš minēto, nepieciešams arī:

- tiesnešiem un darbiniekiem definēt un skaidrot reorganizētās tiesas darbības mērķus, lai tiesnešu darbs būtu vērstas ne tikai uz strīdu risināšanu, bet uz reorganizācijas mērķu sasniegšanu;
- turpināt attīstīt un pilnveidot darba vidi, nodrošinot mūsdienīgus darba apstākļus, kas vairo motivāciju gan tiesnešu, gan darbinieku vidū;
- nodrošinot darba organizatoriskos pasākumus;
- veicinot un atbalstot tiesnešu iesaisti procesos, kuri vērsti uz profesionālo pilnveidi un tiesu sistēmas attīstību;
- konstatēt un informēt par tiesu prakses atšķirībām dažādās Latvijas tiesās, nodrošinot pasākumus, lai nepieciešamības gadījumā pārrunātu šos jautājumus ar apgabaltiesu vadību un vienveidotu tiesu praksi attiecīgajā jautājumā.

[3] Tiesnešu vadība.

[3.1] Uzticēšanās tiesu varai ir svarīgs apstāklis, lai nodrošinātu varas dalīšanas principa realizēšanu demokrātiskā valstī. Šī apsvērums sasniegšanai svarīga ir ne tikai katra tiesneša iesaiste, bet kopējā tiesu varas reflektēšana uz dinamisko tiesību attīstību, kas nepārprotami ir saistīta ir tiesas spriešanas rezultātu, jo tiesu sistēmā ir saskatāma diezgan liela pretestība jauninājumiem un jebkāda veida izmaiņām – gan no darba organizatoriskā viedokļa, gan arī tiesu prakses viedokļa, kas diezgan plaši medijos izskan attiecībā uz dažādām tiesību jomām. Tādējādi būtiska ir nolēmumu motivācija un tiesas argumenti, kāpēc nolēmums ir labvēlīgs vienai vai otrai strīda pusei, tādējādi atkārtoti uzsverot specializācijas nepieciešamību. Uzskatu, ka no jebkura tiesneša ir sagaidāma rīcība skaidrojot tiesas nolēmumu (nepieciešamības gadījumā arī publiski).

Tādējādi minētā mērķa sasniegšanai, neņemot vērā jau likumā „Par tiesu varu” noteiktajiem tiesas priekšsēdētāja pienākumiem, būtu jāseko līdzī tiesnešu faktiskajai noslodzei, lai organizētu darba tādā veidā, lai ātrāk tiktu sasniegts jebkura tiesā izskatāmā strīda rezultāts (nepieciešamības gadījumā veicot lietu pārdali, specializāciju maiņu u.tml.). Minētais apsvērums būtu arī vērtējums gadījumos, ja tiesnesis piedalās jebkāda veida darba grupās, tiesnešu pašpārvaldes institūcijās, vai jebkādos citos pasākumos, kas saistīti ar tiesu varas stiprināšanu. Uzskatu, ka šāda rīcība tikai motivēs tiesnesi uz lielāku iesaisti gan viņa tiešo darba pienākumu pildīšanā, gan arī ārpus tiesas pasākumu nodrošināšanā, kā arī ļaus izvairīties no gadījumiem, kad

novēlota nolēmuma pieņemšana nav sasniegusi tiesvedības rezultātu un radījusi neatgriezeniskas sekas kādai no strīda pusēm vai kopējām sabiedrības interesēm.

[3.2] Svarīgs apstāklis ir sadarbība ar citu valstu tiesām tiesiskās domas attīstībā, apmainoties ar pozitīvajiem prakses piemēriem, kā arī pārņemot pozitīvos risinājumus tiesas darba organizācijā, kas ņemot vērā reorganizācijas mērķus, ir ļoti aktuāli un nepieciešami.

Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā tika aizsākta prakse apkopot tiesas tiesnešu atceltos un grozītos nolēmumus, īsi aprakstot arī iemeslus, kuru dēļ nolēmums ir ticis grozīts vai jautājums atrisināts ar citādāku rezultātu. Uzskatu, ka šis darbs būtu turpināms, jo tas sniedz būtisku pievienotību pieņemot lēmumu līdzīgos gadījumos. Turklāt šāda veida apkopojumi ļaus identificēt gadījumus, kurus nepieciešams pārrunāt tiesas iekšienē, lai radītu atbilstošu redzējumu par jautājuma aktuālajām aplēsēm.

[4] Tiesas darbinieku vadība.

[4.1] Tiesas darbinieki ir atslēga pozitīvai komunikācijai ar tiesas klientiem, kas ir viens no virzieniem, kurš jānodrošina, lai sasniegtu likuma „Par tiesu varu” nostiprinātos tiesu varas mērķus.

Līdz ar minēto ir būtiski ieguldīt gan laiku, gan resursus tiesu darbinieku attīstībā, lai tiesu darbinieks ne tikai ar atdevi strādātu tiesu varas, tāpat valsts, labā, bet arī veicinātu viņu motivāciju darbam, tajā skaitā, nodrošinot apmācības un iesaisti projektos, kuros iesaistās visa tiesa, kā arī atbilstoši iespējām motivēt darbiniekus arī materiāli, kam pievērsta uzmanība jau tagad.

Veiksmīgai darbībai nepieciešamas regulāras darbinieku sanāksmes un problēmjautājumu pārrunas, ar kuriem tiesas darbinieki saskaras, kā arī vienojoties par veidu, kādā šīs problēmas tiek vienveidīgi risinātas.

Būtisks uzsvars būtu liekams arī uz darbinieku saliedēšanas pasākumiem, kam visās trijās reorganizētajās tiesās jau pievērsta uzmanība dažādā tvērumā.

[5] Administratīvā vadība.

[5.1] Papildus iepriekš minētajam uzskatu, ka tiesas priekšsēdētājam, ievērojot viņa kompetenci, būtu jānodrošina tiesas tiesneši un darbinieki ar visu nepieciešamo nepārtrauktam darba procesam, tajā skaitā ar visu nepieciešamo informāciju, kas saistīta ar personālvadību un izglītības iespējām, sevišķi iesaistos priekšsēdētāja vietniekus.

Uzskatu, ka tiesā nepieciešama bibliotēka, kurai piekļuve nodrošināma visiem tiesas darbiniekiem un tiesnešiem, regulāri to papildinot ar jaunāko juridisko literatūru, jo uzskatu, ka doktrinālās atziņas ir obligāti piemērojamas tiesu nolēmumu pamatošanā (argumentēšanā).

Būtiska ir tiesas iesaiste sabiedriski nozīmīgos pasākumos, kā, piemēram, ēnu dienas un studentu prakšu nodrošināšana.

Ņemot vērā, ka par pirmajiem reorganizētās tiesas darbības rezultātiem paredzēts informēt Tieslietu padomi līdz 2023. gada 1. oktobrim, nepieciešama ļoti cieša sadarbība ar Tieslietu padomi, Tieslietu ministriju un Tiesu administrāciju, sevišķi apstākļos, ka liela daļa reorganizācijas procesa cita starpā būs saistīta ar būtisku e-lietas projekta veiksmīgu realizāciju.

Patiesā cieņā
tiesnesis

Viktors Makucevičs